Лютий 1928 ЧИСЛО ОКАЗОВЕ 10 центів

НОВИЙ СВІТ

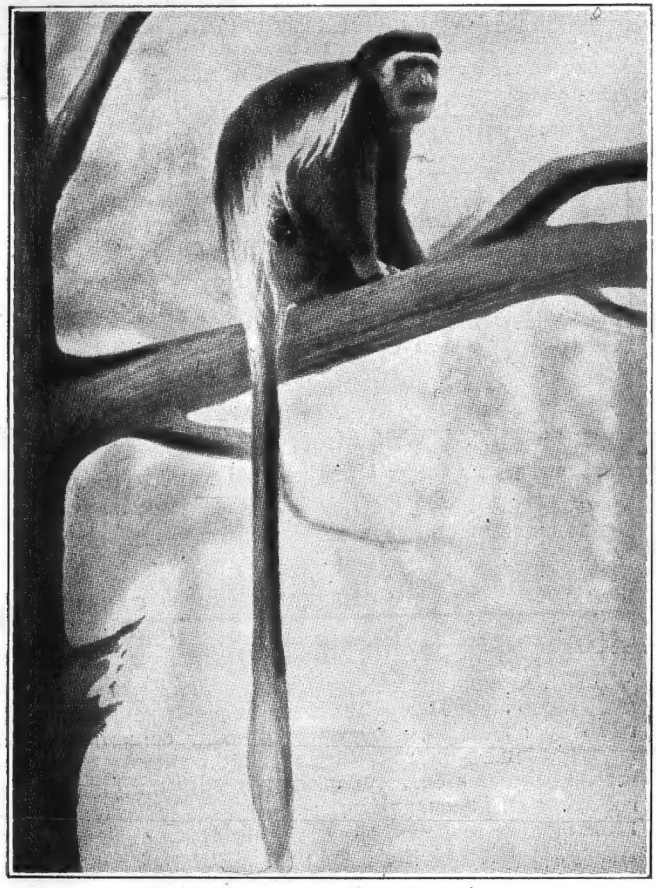

Найкраща малпа у світі, сторони 41-2

Де була колиска людського роду?—Як життя вкорочується

80 літ Комуністичного Маніфесту

В місяці квітні Видавництво "Новий Світ" випускає з друку стітової слави мистецький твір
ІОТФРІДА КЕЛЄРА:

"ОДЕЖА РОБИТЬ ЛЮДЕЙ"

З німец. переклав і передмову нап. **В. Левинський**
Твір цей переложено вже на всі культурні мови і вкінці появиться він по раз перший на українській мові в Канаді.
Ціна прим. 25ц.; 12—$2.50; 25—$4.90; 50—$9.00.

ВЕЛИКА ВИПРОДАЖ СЛАВНИХ РАЛЄНДАРІВ!
По зниженій Ціні Від 10. Березня до 10. Квітня продаються прекрасно ілюстрований і багатий науковим змістом (стала ціна 40 центів)

КАЛЄНДАР "НОВИЙ СВІТ"

Оден примірник 30ц.; 6 $1.65; 12—2.95; 25—$5.50.

прекрасно ілюстрований

КАЛЄНДАР "ЧЕРВОНИЙ КОБЗАР"

Це є найкращий робітничо-фармерський співанник і декляматор (стала ціна 25 цен.)
Оден примірн. 20ц.; 6 $1.00; 12—$1.90; 25—$3.50.

Користайте з нагоди і купіть собі цих два цінних калєндарі разом за 50 центів. Заохочуйте других і разом поширіть добру науку поміж темні маси.

NOWYJ SWIT
BOX 1092. MONTREAL, CANADA.

ЧИТАЙТЕ "УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТИ"

'У.Щ.В.' це одинока часопись в Злучених Державах, яка дійсно і щиро обороняє інтереси укр. працюючого люду і виховує в читачів клясову свідомість.

Неділішне число „Вістей" виходить на вісім сторін друку, з багатим ріжнородним матеріялом і з ріжними ілюстраціями.

Річна передплата 9 дол., на чверть року $2.50. Адресуйте:

UKRAINIAN DAILY NEWS
17 East 3rd Street, New York, N.Y., U.S.A.

НОВИЙ СВІТ

Культурно-освітний ілюстрований місячник

THE NEW WORLD
Illustrated Ukrainian Monthly Magazine of Culture and Knowledge.

Рік-Vol I. Лютий—1928—February Ч. 2.

ЗМІСТ ЧИСЛА 2:

Сторона
J. Reid Moir—Де була колиска людського роду? 33
Малпа Гуереца . . . 43
Др. В. Б. Геммонд—Як життя вкорочується 45
Іван Франко—Культура середніх віків . 51
Р. Й.—80 літ "Комуністичного Маніфесту" 54
Ірл. Браудур—Спілка китайських селян . 61
Леонтович—Робітникам! . . . 63

ГОЛОВНИЙ ЗМІСТ БЕРЕЗНЕВОГО ЧИСЛА:

Тарас Шевченко—Співець убогого селянства і наймитів.
Проф. Вільгельм Оствальд—Моністична проповідь про те, як прийшло лихо на світ.
Поезія, то-що

ЗМІСТ НАЙБЛИЩИХ ЧИСЕЛ:

Л. Н. Сейфуліна—Селянська легенда про Леніна.
Вільгельм Оствальд—Моністична проповідь про те, що таке правда.
Д-р Бернард Бернард—Як довго повинна жити людина.
Іван Франко—Культура середніх віків
А. Луначарський—Культурна революція і инші.

Річна передплата $1.00 per year.

Published by
The New World Library & Printing Co.
Box 1092.
Montreal, Canada.

Від машини до могили

Наука і Поступ

ДЕ БУЛА КОЛИСКА ЛЮДСЬКОГО РОДУ?

Написав J. Reid Moir

Член Королівського Антропологічного Інституту Великої Британії й Ірляндії.

ХОЧ УСІ, хто студіював цю справу, є переконані, що людина, протягом безмірних періодів часу, вийшла поволи з дуже примітивного до малпячого подібного стану в свій теперішній високий розвиток, одначе й доси немає певности в цьому, в якій саме частині світу відбувалися перші етапи цього багатоважного процесу. Розвязка цьої проблеми має велике значіння для науки і для кожного з нас, хоч, очевидно, сама проблема ніяким чином не збиває правди про людську еволюцію.

Перш усього треба знати, що існують дві противні школи, дві думки в цьому питанню—одна, що признає Азії право вважатися колискою людського роду, тоді як друга навязує це відзначення західній Европі.

Всякий зрозуміє, що коли заходимося рішати про місце походження людини, то одинокими фактами, що можуть мати дійсну вагу і вплив на таке рішення, є знахідки в старих покладах *актуальних останків людини*—або у формі частин її

кістяка, або у виді безсумнівних діл її рук—як, приміром, камяні знаряддя. І коли брати справу з цього погляду, то не може бути ніякого сумніву, що, наскільки це дотичить знахідок передісторичних памяток, то Европа, під кожним зглядом, має першенство. Одначе притім не слід забувати, що ця частина світу була доси найбільш розсліджувана археологами, тоді як подібні досліди в Азії щойно починаються. Але нам треба брати факти так, як їх знаємо, а вони виявляють понад всякий сумнів, що західня Европа є безконечно багатша останками первісної людини, чим Азія.

По обчисленням професора Генрі Фейрфілд Осборна, протягом періоду археологічних розслідів між роками 1823 і 1925 в Европі знайдено закамянілі кости з не менш як 116 людських істот—з часів Старої Камяної Доби, або й давніших—тоді як скількість кремяних знарядів з ріжних вікір, знайдених в цій области, є буквально незлічима. Ці памятки давнього людства походять з найдавніших до останніх часів Палеолітичної доби, але ніхто не припускає, щоби перші знаряддя з тої доби виявляли, що людина почала в цій справі з того, що доразу робила камяні дощечки. Отже знахідка навіть найдавніших таких памяток з цієї доби ніяк не може вважатися рішаючим доказом, що там була колиска людського роду.

Та на щастя знайдено в південно-східній Англії і у Франції докази, що людина існувала там в часах далеко давніших від найдавніших палеолітичних часів, і я бажаю звернути особлившу увагу на знаряддя з тих перед-палеолітичних часів.

Ці зразки є зладжені зі шматкі кременю, що приходили натурально в табличковій формі, і вони виявляють на однім зі своїх боків гострі краї, що давали спромогу вживати їх як такий або инший знаряд.

Я студіював дуже докладно ці загострені кремені і робив ріжні експерименти щодо ломання цього мінералу, щоби переконатися, чи такі предмети можуть повстати натуральними, не людськими способами. Ці розсліди переконали мене, що форми тих еолітів, їх означені типи, що заєдно повторюються, дадуться пояснити тільки тим, що вони були створені якоюсь розумною істотою. Так, приміром, деякі з тих еолітів є гостро-кінчасті (гл. рисунок 1) і їх може було вживати для верчення дір в ріжних матеріялах. Инші, як бачимо на цім рисунку, мали форму, пригожу для шкрябання шкір і різання; а ще инші (C і F) надавалися дуже добре для обробки дерева і кости.

Ці так звані еоліти уявляють собою лишень два або три типи, а їхні форми є дуже прості, тоді як своїм кольором і станом вони виявляють своє старинне походження. На ділі, так неможливо уявити собі більш простого і примітивного виробу з кремення, і мусимо прийти до заключення, що в тих предметах ми бачимо виробництво, що могло бути ділом тільки такого створіння, що почало виходити з малпячого стану.

Одначе не слід забувати, що покіль таке створіння стало настільки розумним, що вміло надавати каміню бажану форму, то безсумнівно минув дуже довгий період часу, в якім первісна людина

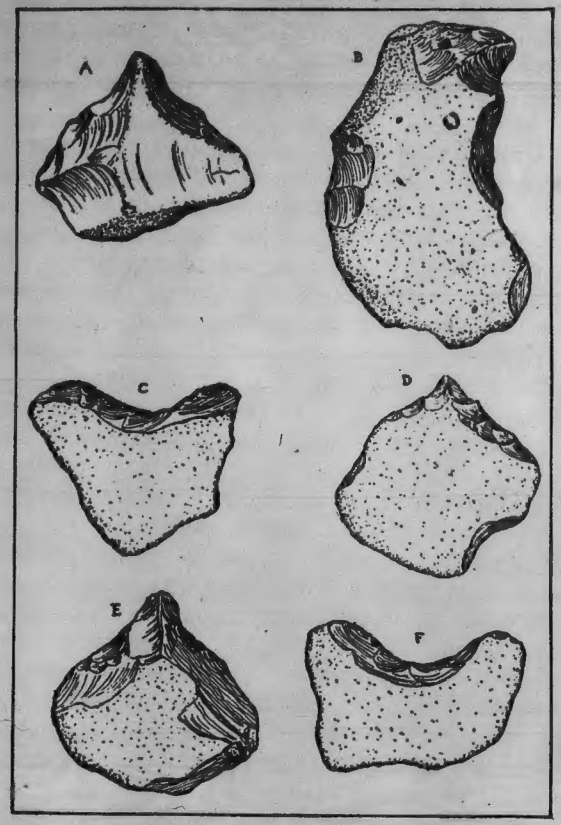

Еоліти з дуже давніх часів

Рисунок 1: Ці примітивні знаряддя, знайдені автором в Анґлії, є виробом перших людських істот, що жили поверх 1,000,000 років тому назад.

послугувалася всяким родом каміння так в зачіпних як і в мирних цілях без ніякої обробки того-ж.

Так, приміром, звичайний круглий кремінь міг надаватися дуже добре для розбивання костей або риб-черепах в ціли приміщеної в них поживи, або для завдання оголомшуючого удару ворожій людині або тварині. Такі каміння могли бути в ужитку тільки оден раз, відтак їх відкидали, отже тепер мож бачити на них не багато слідів зробленого при їх допомозі ужитку, або й взагалі ніяких слідів. Крім того такі сліди не ріжнилибся нічим від слідів, зроблених натуральним способом, і вони не давали-б археологам певних доказів, стверджуючих старинність людського роду. Навіть в справі деяких загострених або плоских кременів годі встановити з певністю, чи вони дістали цю форму від розумних істот, чи від сліпих сил природи—приміром, тоді, як морські хвилі кидали ними біля побережжя і розбивали один до другого. Сплощити могла їх маса камяного покладу в русі, а вкінці і гострі зміни між теплотою і холодом.

Малпування еолітичної людини.

Річ необхідна для археолога, який бажає мати твердий ґрунт під ногами своїх розслідів, щоби він ознайомився з характеристикою ріжних форм натурального сплощення, і щоби шляхом експериментів пізнав, як далеко може сягати акція природи в цім напрямку. Така справа, як зломок шматка кременя, являється нудним і "сухим" предметом для звичайної людини, але для ученого це е

справа вельми займаюча, інтересна і безсумнівно дуже важна.

Кілька років тому я поробив був цілу низку експериментів з формуванням кременя і прийшов до заключення, що хоч природа, деколи й припадково, надасть каміню якусь надзвичайну і дивну

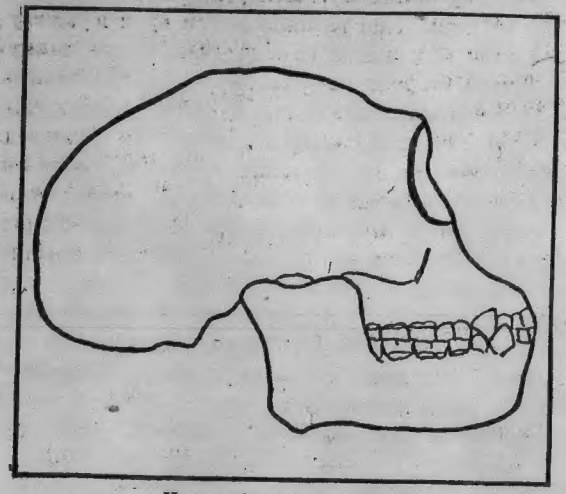

Чи це він робив еоліти?

Рисунок 2: Череп пітекантропа, малпо-людини з острова Ява, що правдоподібно робила еоліти. Подібні до тих, які знайдено в Европі.

форму, але коли приглянутись цій роботі природи, то немає там ніякої признаки, щоби це було зроблено з якоюсь *метою на увазі*. Цього й треба сподіватись, і це остаточно виріжнює еоліти від виробів сил природи. Ці самі форми, старанно зла-

джені і раз ураз виявлені; напрямок їх ліній; тотожність слідів від уживання і подібність карбів— усе те говорить вимовно про штучне походження форми цього дуже стариннього каміння.

Коли перейдемо до розслідження ґеологічного віку еолітів, то стає ясно, що їх треба ставити в дуже давній період історії землі. В Кент в Анґлії, де знайдено багато тих знарядів в тонкім покладі шутру—около 700 футів понад рівень моря— мож бачити, що вода, яка нанесла той шутер з кремінем, плила з крейдяних вершин, що в давнину простягалися на цілий Кент. З того часу вода змила цілі поклади і немає сумніву, що такий процес міг відбутися тільки протягом довжезного періоду часу.

Подібні окази я знайшов був також в Соффолк, в покладах морських пісків (гл. рис. 3), як рівнож в деяких дуже старинніх покладах шутру. Ці знахідки були видимо в русі під впливом води і мали мабуть довгу історію поки́ль прийшли в місця, де їх тепер знаходимо. Але й в такім случаю не треба забувати, що у східній Анґлії мали місце великі ґеологічні і кліматичні зміни вже після сформування тих покладів і річ певна, що еоліти є багато старші від тих формацій. Як міра їх старинности може відай послужити відкриття, зроблене в центральній Франції, де в місцевости Пай Курні знайдено виразно еолітичні знаряди в покладі, що вміщає також кости ссавців Горішнього Міоцену і є вкритий лявою, що плила там при кінці Міоценської Епохи.

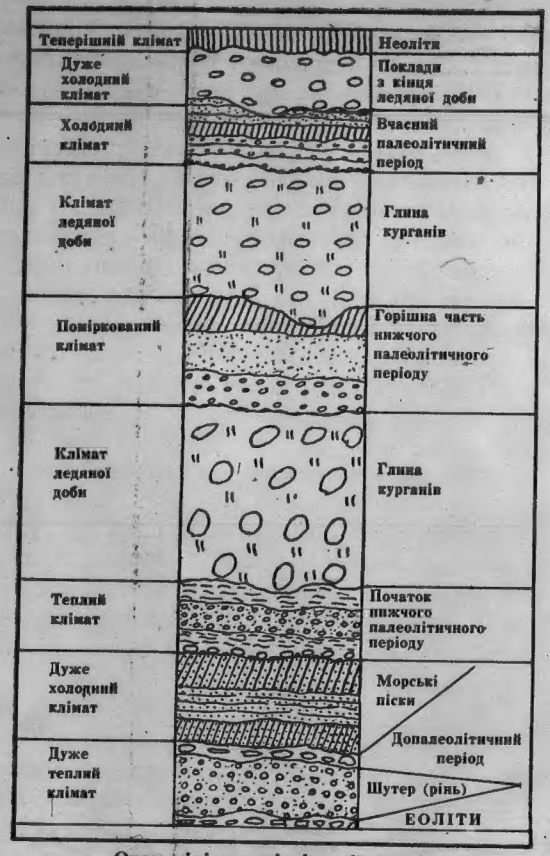

Рисунок 7: Цей перекрій земельного шару у Східній Анґлії виявляє, що еоліти лежать на споді покладів, що повстали в часах Ледяної Доби з її чотирьма змінами холоду і теплоти.

Докази вказують на Европу.

Отже маємо подостаток доказів, що еоліти є дуже примітивні своєю формою, архаїчні виглядом і дуже старі ґеолоґічно. По моїй думці вони являються знаряддям, що було зроблене первісною людиною що найменш 1,000,000 років тому назад, і хоч до цеї пори не знайдено ще ніяких людських костей з еолітичної доби в західній Европі, але річ не виключена, що малпячий тип осібняка (рис. 2), що його знайшов в Тріниль на острові Яві проф. Дубоа, саме й представляє створіння, що було творцем цих простих і дуже старинних виробів.

Коли-ж взяти на увагу, що в Анґлії і Франції знайдено велику скількість еолітів, та що після еолітичних часів в цих країнах є памятки виробів, що представляють кожну стадію передісторичного життя людини (рис 3), так річ неминуча, що ті, хто є ознайомлений з цими фактами, приймають за можливе, що якась сторона західньої Европи була колискою людського роду. В Міоценській Епосі, з якої, як здається, походять еоліти, ця частина світу мала тропічний клімат і тому могла постачати сприятливі умовини для успішного встановлення еволюції людини.

І які-б там не були майбутні відкриття в Азії, але тяжко уявити собі, щоби вони могли дати нам більш повну історію людини від тої, яку розкрили перед нами археолоґи в західній Европі і в Анґлії.

"Сайентифік Америкен", лютий 1927.

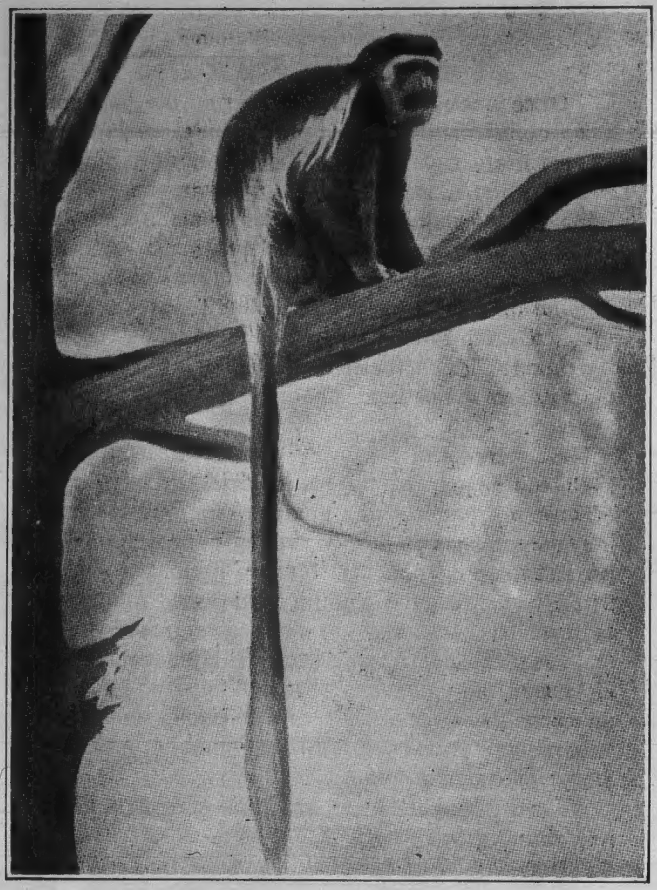

Малпа Їуереца

Ця найкраща порода малпячого кодла живе головно в лісах Абісинії. Вкрита довгим чорним волоссям на цілім тілі і хвості, малпа Ґуереца є майже невидимою серед сіро-білого гущавнику своєї лісової домівки.

МАЛПА ҐУЕРЕЦА

В ЛІСАХ Абісинії живе порода досить великих, чорно-білих, з довгими хвостами і довгим волоссям малп, що є відомі тамошньому населенню під назвою Ґуереца. Ця малпа належить до досить великого і виключно тропічно-африканського відмінку малп, що відзначається дуже малим і до нічого нездатним грубим пальцем, дуже замітним типом щодо кольору, смужкою півперек чола, довгим заростом на лицях і намітною ще довшого волосся, що сягає з плечей аж до бедра, та ясно білою горішньою частиною хвоста, що творить вражаючий контраст на чорному тлі цілого тіла.

Малпи цеї породи живуть і в країнах на південь від Абісинії, в лісах Східньої Африки, а ще дальше на південь, в окрузі гори Кіліманджаро, зявляється на місці Ґуереци близько споріднена їй порода, що має на собі ще більше білих клаптів і смужок і через те носить назву біло-хвосної Ґуереци. В цьої гарної малпи білий плащ є куди довший і ширший, чим в її абісинського свояка. Хвіст в ньої, за виїмком малої частини вгорі, є цілком білий і вкритий довгим мягким волоссям.

Довгого заросту на лиці, яким відзначається абісинська малпа, в цеї породи нема; її голова вкрита коротким волоссям, яке на голові чорне, а на грудях і шиї біле.

Абісинська порода малп переходить постепенно, через низку посередніх форм, в чорну Ґуерецу, що живе в лісах західнього побережжя Африки.

Замітне покривало біло-хвосної Ґуереци має своє практичне значіння і охоронну вартість для цьої тварини. Як кажуть розслідники, первісні ліси в окрузі Кілиманджаро, в яких живе ця малпа, є заповнені масою сіро-білявих паростів, і в цім гущавнику стада біло-хвосних Ґуерец так змішуються з кольором ростинности, що стають майже невидимі. Це є оден з тих фактів в природі, де тварина приноровлюється своїм зверхнім виглядом до свого оточення в інстинктовнім бажанню зділати себе невидимою для ворога.

Але річ замітна, що свояки цьої малпи на західнім побережжю не мають такої охоронної прикмети, і тому годі уявити собі, як саме відбувався процес природнього добору, що завершився породами з білим хвостом.

Життя і Здоровля

Др. Віллям Б. Геммонд
лікар медицини

ЯК ЖИТТЯ ВКОРОЧУЄТЬСЯ

"Життя це загальна сума діянь, що ставлять опір смерти", сказав великий вчений; хоч ці слова ще далекі від означення життя, вони до певної міри правдиві. Життя кожного індивіда це є ні більше й ні менше як боротьба, опір, проти смерти. Гиґієна, запобіглива медицина, фізкультура, це є науки, метою яких є допомагати людині продовжати життя. В широкому змислі правдивим є, як то инший вчений сказав, що "смерть є результатом браку гармонії між індивідом а окруженням".

В цій боротьбі окремі звички мають важне значіння. Чоловік або жінка це впрост собі маса звичок. Як ці звички є в згоді з інтересами тіла, то це означає здоровля і старий вік. Коли-ж звички невідповідні для належної діяльности органів тіла, то наслідком бував ослаблення, хвороба і передвчасна смерть.

Не багато людей є компетентних судити про те, які звички повиннося набувати а яких уникати, але добрі звички, раз набуті, потрібують менше зусиль, щоб їх вдержати ніж погані; при тім же перевага добрих звичок в формі більшої вигоди і

більшої працездатности, впрост не до порівнання.

Люди обмежують свої сили і вкорочують своє життя звичками, що на перший погляд видаються простими і нешкідливими; одною з таких звичок є стояння і ходження з запалими грудьми. (Таке помічається в девятьох людий на кожний десяток).

Друга погана звичка вживання мускульної сили надміру. (Тут мова не йде про робітників, яких капіталістична система заставляє це робити поза їх волю, але буває що й неробітники, люди, яких ніхто не змушує, поступають під цим зглядом дуже нерозважно).

Близько стоять до тих двох звичок ці люди, які завжди напружені і суворі. Вони сидять натягнено на кінчику стільця й щось затискають руками, щелепи їхні напружені, брови нахмурені. Вони є напружені. Навіть в сні вони не дозволяють своїм мускулам спочити; такі завжди пробуджуються втомленими.

Оці звички: перемучування мускулів, напружування їх понад силу, горячкування, надмірна біганина за якимись справами—шкідливі звички й причиняються до вкорочення життя.

Звичка обідатись незвичайно погана й шкідлива практика, вона не одну людину заганяє передвчасно до гробу. Загально люди думають собі, що чим більше чоловік їсть, тим більше він дістає сили; та ось старий доктор Абернеті каже: "Одна четвертина того що ми їмо, держить нас, инші три четвертих ми тримаємо в собі під загрозою для нашого життя".

Здатність приймати поживу залежить від виконаної праці, а переварені соки є в пропорції до потреб організму. Отже, наколи зїсти більше поживи ніж жолудок може перетравити, ця пожива загнивається, формуючи гнилу, смердячу масу, шкідливу для організму. В процесі загнивання цієї маси неперетравленої поживи витворюються певні так зв., "animal alkaloids" або-ж "cadaveric alkaloids" деякі з тих—смертельні отруї.

Головна функція кишок це втягання соків; і як через кормову систему переходить отруйна маса, то вона дістається туди не як пожива, якої організм потрібує, але як отруйні продукти гнилі. Ці отрути, через циркуляцію (обіг) крови розносяться по цілому організмі і спричиняють ослаблення, біль голови, млість, апоплексію або-ж "хворобу серця" (heart failure).

Надмірне їдження це одна із звичок, що вкорочують життя. Пиття зимної чи гарячої води до схочу, не тяжа пожива і не часта,—оце, здається, чи не найпрактичніший спосіб запобіження жолудковим недугам.

Розуміється, що є сильне бажання приймати поживу, головно після тяжкої праці. Але який-будь чоловік чи жінка з ненормальними звичками, що "вічно" голодні, правдоподібно терплять від запалення жолудка, а це стається наслідком якоїсь поганої дієтичної звички. Це також становить поважний чинник в скороченню життя.

Не багато людей є таких аби розуміли, що кілька цигар чи пачка цигареток денно можуть вкоротити життя. Всі знають, що кров очищується в легенях тим, що побирає кисень з повітря; та не всі знають, що поверхня досягувана вдихуваним повітрям має просторонь щось около 1600

квадратових футів, це поверхня рівна підлозі кімнати 40 футів в квадраті; і що одна третя отруй, продукованих тілом, виходить крізь легені.

Тютюновий дим це хмара частинок вугілля —щось подібне до кружляючого в повітрі пилу. Чоловік, який вдихає в себе, в свої легені, насичене димом повітря, (чи то димом з люльки, чи з цигара чи з цигаретки) з часом матиме на поверхні своїх легенів осівший поклад сажі; ця сажа не дозволяє отруйним газам з крови виходити геть а з другого боку перешкаджає кисневи з повітря входити в кров.

Налоговий курець буває часто сухим і блідим. Він не може діставати подостатком кисня; крім цього він терпить не тільки від тютюнової отрути, але й від своїх власних отрут, яких не можуть видалити його закіпчені димом легені.

Звичка вживання алкоголю шкідлива з кожного погляду. В цім розумінню в якім загал вживає термін "пожива", алкоголь не є і ніколи не може бути поживою. Він все є отрутою. Жолудок і нерви найбільше терплять; але взагалі не має органу чи структури в тілі, що не були-б в певній мірі ушкоджені при налоговім вживанні алкоголю.

Чай і кава належать до тієї самої категорії, що й алкоголічні подражники. Ріжниця лише в степені, і чай та кава, через це, що їх більш загально вживається, приносять стільки майже лиха, що й алкоголь.

Чоловік чи жінка, що бажали-б зазнати повної сили і довготи життя не повинні робити своїм звичаєм вживання котрогобудь з цих річей.

Є також певні звички в звязку з спанням, що причиняються чимало до зменшення життєздатности і до скорочення віку. Позиція в спаню—найважливіща річ. Клопіт цим спричинюваний популярно називають "марою". Загал, одначе, не розуміє того, що "мара" є станом тотожним з першими стадіями утоплення—тоб то, це є симптом частинного захлиснення.

Добре набути собі звичку спати в натуральній позиції—то-б то, фронтом на діл, лице звернене на один бік.

Їдження саме перед спанням вкорочує життя. Травлення — це праця; а сон — це час для спочинку. Чоловік, який йде в ліжко після того як "добре попоїсть собі", може або й неможе спати добре. Але він встане втомленим, бо він працював цілу ніч. Наколи хтось дійсно потрібує поживи в ночі (а це буває рідко), шматок хліба вповні вистарчить і заощадить пінну енергію; вистарчаючим також може бути шклянка води.

Задержування віддиху більш менш звязане з почутливим захопленням. Мало є людей, що не є в деякій мірі склонні до тієї поганої звички: хоча мало й зрозуміє свою власну хибу без значного спостерігання себе.

Тоді вони зауважать, що коли надто заінтересовані, коли збентежені чи заклопотані, або можливо в ночі, перед тим як заснути, трапиться період з кількох секунд, під час якого цілковито спиняється дихання. Після того настає глибокий віддих, називаний часто зітханням.

Зітхання загал завжди ототожнював з кепським здоровлям. Пословиця, що "кожне зітхання озна

час краплину крови з серця'', є перефразована в багатьох мовах; але-ж бо тут ушкоджує здоровля людини не зітхання, а стримане віддихання, що викликає зітхання.

В своїй практиці мені доводилось обсервувати, як після того, коли то сплячий затримував дихання на 10-15 секунд, на нього напала "сонна мара". Я бачив як жінка, заінтересована книжкою спиняла дихання на десять секунд в протягу одної хвилини

Ця звичка затримувати віддих, тому що вона надто звичайна і широко росповсюджена—а до того ще й така, що годі її встежити, є одною загальною причиною ослаблення і кепського здоровля.

Замітки майора Остина.

Ми повинні-б думати, що віра в пляшку ліків в наші часи знаходиться в процесі завмирання, тимчасом з жалем довідуюсь, що вона ще тримається і то до такої міри, що аж страх.

Доводиться бояти й розчаровуватись, дізнаючись зі звітів, що скрізь кількість рахунку за ліки збільшається; а це значить, що пацієнти, слухаючі порад лікарів не будуть задоволені, як що лікарі не припишуть ліків для їхніх хвороб.

Самі лікарі плекали це облудне розуміння ліків в минувшині, бо інакше воно не було б так глибоко вкорінене серед загалу; зараз вони (лікарі) самі нарікають на ситуацію, бо їхня власна віра в ліки постійно меншає.

Вони (лікарі) знаходять неприємним для себе триматись далі способу лікування, який є безхосенний. Тому то тим більша потреба для активного пропагування фізкультури.—"How to Live".

КУЛЬТУРА І ОСВІТА

Ів. Франко

КУЛЬТУРА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

І. Середні віки

(Продовження)

Певна річ, причин було багато, але найголовніші були три: внутрішня гниль і безхарактерність, до якої зійшло цівілізоване людство старого світа під впливом таких чинників, як безтямна мішанина рас, невільництво, самоволя пануючих та деморалізація всіх сфер, далі характер і розширення христіянства, а нарешті напади варварів. Про першу з тих причин, про того внутрішнього рака, що точив блискучий назверх організм старинної культури, багато можна би говорити, тай багато було говорено, особливо з боку христіянських противників поганства або строгих консерватистів з поміж поган. Ми не будемо широко розводитися над цим явищем, хоча мусимо зазначити, що воно дуже складне і само потребує ще багато пояснень, яких не можуть нам дати скупі останки тогочасної культури та літератури.

Що до христіянства, то ми також не думаємо нехтувати його великого і доброчинного впливу на моральне відродження людей. Воно без сумніву дало старинному світові, що або задихався в безтямній роскоші, або потапав у чорній зневірі й розпусті, вищу мету життя, вказало йому новий світ ідей і вірувань, давало його душі зовсім иншу силу й иншу волю, ніж могли йому дати наскрізь матеріялістичні філософи епікурейської та цінічної школи, і навіть ніж давали ме-

тафізичні спекуляції неоплятоніків. Супроти всіх тих філософів опертих на розумі, підшитих скептіцізмом, критикою та матеріялізмом християнство давало щось зовсім нове, нечуваний підем чуття, непоборну дісціпліну догми, принади раю і страховища пекла. Перекладаючи мету людського життя з цього світа в загробний воно навчало чоловіка панувати над собою, йти простолінійно не оглядаючися ні на що, концентрувати всі свої змагання до одної точки. Серед того розніженого, знудженого дармоїдством, зогидженого пануванням або пригнобленого вічним страхом і непевністю і в тім страсі забобонного, хиткого та безрадного людства християнство творило сильну фалянгу людей смілих, безоглядних, готових на всякі жертви і на всякі терпіння, відданих одній високій ціли, доктрінерів і ентузіястів, але при тім солідарних супроти иншовірців, і характерних. Це були великі сімена відродження людства, і історик не може їх відмовити первісному християнству.

Але цей світлий образ має також свою темну і то дуже темну сторону. В відношенню до тогочасної греко-римської культури, держави, науки, штуки й літератури християнство без сумніву було реакцією, було темною, ворожою силою. Не даром його колискою була Сирія! Воюючи з многобожжєм воно виступало ворожо проти всяких його елідів у літературі, штуці, науці й життю. Воно прокляло поганські храми, як осідки злих демонів, за яких уважало богів грецького, римського, єгипетського пантеону. Воно бридилося по-

ганськими жертвами, але з тим самим обриджєнням дивилося також на поганський театр, бож і в ньому виступали ті самі боги та півбоги. Руйнування поганських храмів, розбивання ідолів (ідол від грецького слова значить образ, загалом твір штуки) вже від III. віку вважається заслугою християнина, доказом його святости. Поганська література, прослкла наскрізь політеізом, не цікавить християн, особливо від коли в них появляється своя власна література—безформна, наївна, варварська, що до язика й композиції, обскурна, полємічна, лєгендарна та історична, з рідкими блисками чистих, високих думок, з частішими вибриками темного фанатизму, безкритичности, сліпої ненависти або дикої орієнтальної фантастики, як прим. у незлічених апокріфах. Християнська полємика не раз безсовісно брехлива та безсоромна, християнська історіографія безкритична й поверхова. Ніколи не було так багато анонімів та псевдонімів, ніколи не було так частих писань під сфінґованими прозвищами. І отця література, що після греко-римської поганської літератури навіть в доби упадку робить на нас таке враження, як коли б ми з дня, хоч і захмареного, і з повітря хоч і занечищеного міязмами великого міста входили в темний погріб, де чути запах трупячої гнилизни,—ця література мала за пару сот літ витиснути, здушути, знівечити архитвори великих ґеніїв старовини. Вона затопила навіть своїх власних батьків, або в значній мірі сфальшувала їх останки: в найдавніших письменників християнської церкви трьох перших віків лишилися нам або мізерні уривки, або дуже підозрені фальсифікати.

(Дальше буде)

Р. Й.

80 ЛІТ "КОМУНІСТИЧНОГО МАНІФЕСТУ"

ЛЮТІМ 1848 р. появилася в Лондоні на німецькій мові брошура, що має прото епохальне значіння. Обемом вона невеличка: всього 25 сторін друку, вісімки. Її заголовок: "*Комуністичний Маніфест*". Її автори: *Карль Маркс і Фрідріх Енгельс*. Ця дата означає нову еру в історії новочасного суспільства і в першій мірі в історії міжнародного соціялістичного руху.

* * *

Що надає таке велике, епохальне значіння цій невеличкій брошурі?

Пригадаймо собі коротко часи, в котрих вона повстала.

Це було на передодні революції, що вибухла спершу в Парижі та охопила всю Европу й задержалась тільки над Вислою перед лісом царських штиків. Рік 1848—це славний рік "весни народів", рік буржуазних революцій, в котрих одначе скрізь до боротьби на барикадах за загальну волю йшли збитими лавами робітники.

Не можна сказати, щоб робітницький рух у

Західній Европі перед 1848 р. був такий слабий Він скрізь уже ріс і розвивався і скрізь визивав у пануючих і посідаючих то занепокоєння, то переляк, то страх. В Анґлії напр. чартистський рух був уже так великий і грізний, що перед ним на правду почув себе загроженим уряд.

"Марево ходить по Европі—марево комунізму!"—такі перші слова "Комуністичного Маніфесту", що вірно віддають той переляк коронованих і некоронованих голов, всіх престолів церкви та їх лякаїв в Европі, що почули себе загроженими силою що раз більш і більш зростаючого робітничого руху.

Виразом цього руху були р'жні соціялістичні системи, з котрих кожна на свій спосіб подавала робітникам рецепту, як їм боротися за своє визволення і з котрих кожна на свій спосіб розуміла соціялізм. З безчисленних цих соціялістичних систем *сен—сімонізм і фурієризм* у Франції та *оуенізм* в Анґлії були найбільш популярні. Вони не задовольняли й не могли задовольнити робітників. У значній мірі були вони виразом стану сучасного робітничого руху. Капіталізм, що в першій половині XIX віку скрізь запустив в Західній Европі глибокі й сильні коріння, ширив серед робітників найбільшу загальну нужду й розпуку по однім боці а по другім накопичував на ґрунті визиску й нужди робітників золоті гори багатства, роскіш і панування. Чесні й серцем віддані робітникам голови, при цьому великі вчені, закликали робітників до боротьби за поліпшення своєї долі через самопоміч з одного боку а з дру-

гого відкликувалися до сумління й розуму "власть имущих" поліпшити долю робітників через ріжні реформи і т. п. Не бракувало й дуже гострих метод, переважно відрухових і слабо або незорґанізованих боротьб робітників за поліпшення своєї долі.

Цим усім системам і методам протиставляє "Комуністичний Маніфест" цілком инше розуміння соціялізму й боротьби робітників за свою кращу долю й ціли, котрого виразом була слідуюча засада, що наче червоною ниткою проходить через усю брошуру:

Новочасний пролєтаріят повстав разом з капіталізмом; разом із ним він росте й розвивається в сучасній історії як конкретна кляса і як позитивна сила, котрій увесь економічний розвиток сучасного суспільства та революційна боротьба за своє визволення з кайдан клясової неволі й утиску диктують конечну ціль цеї боротьби: соціялізм, себто усуспільнення засобів продукції і всі консенквенції, що з цього випливають.

Ця засада показалась сильнішою криці. Сильнішою тому, бо вона була *наукою*. А була вона науковою тому, бо виходила із законів розвитку суспільства, до пізнання котрих доходимо на підставі докладних дослідів суспільних явищ і фактів при помочи досвіду, і на підставі котрих можемо передбачувачувати дальший розвиток суспільства. *"Комуністичний Маніфест не хотів нічим иншим бути, як тільки першою провідною ниткою і першим дороговказом науки й практики, котрі могли розвинути тільки сам досвід і час.*

Тимто від появи "Комуністичного Маніфесту" починається нова доба в історії соціялізму й соціялістичного руху: *Доба наукового соціялізму.*

* * *

Форма й стиль "Комуністичного Маніфесту" —*клясичні*. Маркс і Енґельс відкинули первісну форму його, що зладив сам Енґельс—форму катехізму*). Хоч Енґельсова форма не уступала в нічому в розумінню комунізму, що його находимо в "Комуністичному Маніфесті", всеж таки її значіння і ціль були більш хвилеві, бо аґітаційні й тому прийшлось авторам "Комуністичного Маніфесту" відкинути катехізмову форму. "Комуністичний Маніфест", що його взялись написати Маркс і Енґельс на безпосередний зазив "Союза Комуністів", орґанізації, що мала свій осідок у Лондоні але мала багаті свої відділи й на контененті, мав дати робітникам не тільки принципи й програму, але сповіщав (маніфестував) світові комунізм як світо-історичне явище. І тому треба було його представити в брошурі не тільки в історичному ланцюгу розвитку, але й надати їй тревале значіння й клясичну форму. Форма й стиль "Комуністичного Маніфесту" вказують на те, що в конечнім опрацьованню його більшу участь у ньому взяв Маркс, хоч Енґельс був його рівнорядним і рівновартним співавтором.

*) Є в українському перекладі п. з. "Основні Засади Комунізму", що вийшла двома виданнями в Канаді.

* * *

80 літ минуло від появи "Комуністичного Маніфесту.

Чи він перестарілий? Чи він утратив своє значіння''?

Є наукові книжки, що вже з появою їх можна вважати їх перестарілими. Дійсна наукова книжка має своє наукове значіння звичайно 25 літ, рідко довше. Потім вона стає перестарілою, бо нові наукові досліди роблять її такою.

Чи значіння "Комуністичного Маніфесту'' нині тільки історично-літературне? Чи він тільки документ часу?

Не можна заперечити, що зуб часу не в одному на цій книжці незробив свого книжці, що її речення роблять на нас таке враження, наче вони вириті в марморі. Вже в 1872 р. самі автори в передмові до другого видання брошури признавали, що вона "місцями перестаріла'', але вони мусіли рівночасно самі заявити, що розвинені в "Маніфесті" *основні засади в цілому задержали повне своє значіння й силу і по нинішний день* (себто по день II-го видання).

Ці слова точно треба повторити й нині, в 1928 р. і то по всіх тих суспільно-політичних і екопомічних потрясеннях, які перейшла Европа й світ у світовій війні й по ній.

Безперечно, що розділ "Комуністичного Маніфесту", що дає нам у загальних рисах розвиток буржуазії, котрий може служити зразком філософії історії, має тут і там місця, що їх нині треба би инакше написати. При писанню брошури бачили її автори розвиток капіталістичного способу

продукції а саме в західній Европі на такій висоті, якої він і перед світовою війною не осягнув. Не диво, що очікування її у багатому недописали. Тимто психольогічно можна зрозуміти, що перспектива загального вибуху соціялістичної революції видавалась їм так близькою. Розвиток революційних подій в Европі не в одному пішов инакше, як це уявляли собі автори "Комуністичного Маніфесту".

Також третий розділ брошури, що дає нам критику соціялістичних партій до 1848 р. має тільки історично-літературне значіння. Але в цій критиці підходять вони так основно й так вірно до суті цих партій, що й нині при кольосальному розвитку соціялістичного руху в усьому світі критерії, з якими вони підходили до оцінки соціялістичних партій до 1848 р. і нині цілком вірні й можна їх застосовувати їх і в оцінці сучасного соціялістичного руху.

Четвертий і останній розділ "Комуністичного Маніфесту" про розвиток подій у Німеччині пішов цілком инакше, як собі уявляли його автори. В цій справедливости треба сказати, що соціялістичний рух в Німеччині перед світовою війною, що належав до наймогутніших, одначе він не відограв тої революційної ролі в історії пролетарських революцій, як можна було цього сподіватися.

Так, у всьому цьому "Комуністичний Маніфест" має вже тільки історично-літературне значіння.

Одначе основні його засади ніде і в нічому не втратили на своєму значінню й нині. І вони не

втратять так довго, як довго тревав світо-історична боротьба між буржуазією і пролетаріятом.

* * *

В "Комуністичному Маніфесті" ніде не виступають Маркс і Енґельс як пророки. Вони ніде не малюють нам, як виглядатиме картина майбутнього суспільства. І це не було їхнім наміром. Вони вказують тільки на *динаміку в розвитку суспільства й пролетаріяту.* І коли, виходячи з тенденцій розвитку суспільства взагалі і робітничої кляси зокрема називають вони пролетаріят *"грабарем капіталізму"*, то воістину про вірність цих слів ніколи не можна було переконатись так глибоко і наглядно, як нині.

З вибухом пролетарської революції в Росії активний наступ світового пролетаріяту на позиції всесвітної буржуазії почався. *Боротьба довга й затяжна.* Одначе з неї, не зважаючи на всі можливі поражки пролетаріяту в процесі цеї боротьби, може він вийти остаточно тільки побідником, себто "грабарем капіталізму".

Ірл. Браудер

СПІЛКА КИТАЙСЬКИХ СЕЛЯН

З анґлійського переклав Д. Б.

Сильний зріст спілки Китайських Селян звернув на себе увагу усього світу і виявив, що селянство є головним джерелом Китайської революції. Земельне питання є там головною проблемою. Очевидно, свідомо революційним не є ціле селянське населення Китаю. Мо Чек-тунґ, передовий китайський вчений по земельним справам, зясовує їх в слідуючій клясифікації:

Головною реакційною силою в китайських селах є обшарники в числі поверх 2,000,000 душ. Найбагатші між ними, в числі около 300,000, є організаторами і провідниками кляси обшарників, і в цім ділі їм помагають пани з урядових та індустріяльних кругів.

Селянство, у своїй масі, нараховує около 320,000,000 душ. Найбільш консервативними між ними є ті, що мають свої власні господарства, і таких селян є в Китаю 120,000,000. Дійсно заможними між ними, тоб-то таких, що мають економічну надвижку, нема більше як 10 процент, тоб-то 12.000,000. Вони вважають себе близькими до об-

шарників і разом з ними піддержують реакцію. Около 60,000,000 знаходиться в такім положенню, що може як-так животіти, вдоволяється своїм станом і обходить здалека всяку боротьбу. Решта 40,000,000 дрібних землевласників це селяне, яким грозить і яких швидко здоганяє банкроцтво. Через те в них проявляється також нахил піддержувати революційну боротьбу.

Головна сила революційного селянства складається з тих, що власної землі мають мало або й зовсім не мають і господарюють на винаймленій в панів землі, та з сільської бідноти. Таких селян є звиш 170,000,000. Вони здебільша поносять усі тягарі сільської експлоатації, податки, кошта винайму землі і т. п. З усіх тих, що мають ще якенебудь значіння в економічнім життю, їх положення є найбільш злиденне. Для них революція на селі (повалення адміністрації обшарників, зниження або скасування орендної платні, встановлення своїх власних оружних сил) являється життєвою необхідністю. З поміж них виходять орґанізатори і боєві сили китайського селянства.

Крім того є ще сільська голота. Це є народ, що втратив свою землю, не може приміститися в перелюднених містах, не знаходить праці на селі і в нужді та безділлю перетворюється в ледачий, злочинний елемент. Це є матеріял на жовнірів, бандитів, злодіїв і проституток. І такого матеріялу є в Китаю около 20,000,000 душ. З цьої звироднілої маси обшарники вербують головно свої боєві сили, що їх вживають для здавлення революції.

Можемо сказати, що не менш як дві третини (около 220,000,000) селянства має означений матеріяльний інтерес в успіху селянського профспілкового руху. Около 60,000,000 є хитливим елементом, а таких, що становлять дійсну, або потенціяльну силу реакції, нема з певністю більше, як 40,000,000 (включно з ледачою голотою).

Коли я виїжав з Китаю в червні, 1927, то в селянських спілках було обєднано вже 10,000,000 революційних селян. З того часу були звістки (у вересні, 1927), що в провінції Гупех селянські спілки зросли о 2,000,000 членів, а в провінції Гунан о 1,000,000. Орґанізаційний рух ширится в Китаю наче степовий пожар. Перший раз в історії китайські маси заходяться примінювати в своїм життю дещо практичної демократії. В своїх селянських спілках вони мають спромогу зазнати перший раз радощів з того, що можуть самі рішати про свою долю.

Китайське хліборобство зенепадало постійно протягом останніх 30 років. Це зазначується виразно в статистиці збіжевого експорту, бо ця статистика, записана цловими урядами, є найбільш докладна і авторітетна.

Чай був з давніх часів одним з головних земельних продуктів Китаю. В 1880 році чай становив 45 процент усіх експортів Китаю. В 1900 році, цей експорт впав на 18 проц., в 1919 на 8 проц., а в 1921 ледви чи було два процент. На початку цього століття Анґлія купувала в Китаю 16 процент свого чаю, а лишень два процент в 1925 році. Китай тратить швидко оден зі своїх

головних хліборобських ринків—світову торговлю часом.

Иншим головним рільничим експортом був шовк. На початку століття Китай був найбільшим продуцентом шовку в світі і експортував два рази стільки, що Японія. В 1915 р. шовкова торговля Японії й Китаю зрівнялися. В 1918 р. Японія постарчала 44 процент світових припасів шовку, а Китай зійшов на 31 процент. Ця втрата шовкового ринку мала катастрофічні наслідки в провінції Квантунґ і причинилася багато до зросту революційного руху на півдні, звідкіль той рух поширився на цілий Китай.

А щодо рижу, який є головним продуктом китайської землі, то Китай не може продукувати його тепер навіть для потреб свого власного населення. Управа рижу занепала там так само, як управа чаю і шовківництво.

Леонтович

РОБІТНИКАМ!

Чому ви носите ярмо неволі?
Чому ви терпите?—Доволі
Поту, крови з вас нассались
Пани ненаситні. А ви мовчали...

Чому ви все працюєте на ситих,
За що ви дали тисячі убитих?
Чому куєте ви на себе зброю?
Чому ідете ви за них до бою?

* * *

Нехай пють пани, гуляють,
Хай сміються.. але на дні
Моря крови виростають
З поміж вас нові борці, сильні.

В ВИДАВ. "НОВИЙ СВІТ" ДІСТАНЕТЕ:

Історія Культури	$2.50
Короткий виклад політичної економії	2.50
Словар чужих слів	2.00
Історія боротьби віри з наукою	1.50
Історія боротьби праці за визволення	1.25
Провідник або Укр.-Анґлійський Самоук	1.50
Азбука Комунізма	1.25
Комунізм і Християнство	50
Як попи туманять нарід	50
Сповідні тайни монастирських мурів	50
Економічно-політично проблєми пролєтарської диктатури	50
Початковий курс політичної економії	50
Рай і Поступ	40
Наука і Революція	35
Фікція нації і національ. независимости	35
Фабричні розговори про економію	25
Ціна крови.	25
Капіталізм і робітництво в Індиї	25
Кароль Маркс, його життя і діяльність	25
Земля обітована	25
Роскази про сили природи, часть І.	20
Маркс про диктатуру пролєтаріяту	20
Марксізм і Дарвінізм	20
Введенє в національну економію	15
Розвиток соціялізму від утопії до науки	15
Комунізм і кооперація	15
Як фармер може дістати весь плід своєї праці	15
Розмова про фізику	15
Україна як обєкт міжнародної контрревол.	10
Роскази про сили природи, часть ІІ.	10
Як Галичан втягнули в контрреволюцію	10
Сучасне становище сільського господарства на Україні	10
По чиїм боці правда, селян. бесіда в 2. карт.	10
Американський робітник, сценічна картина з амер. життя в 3. відслонах	10
Людське суспільство в передістор. розвитку	10
Боротьба за існованє	10
Хто такі комуністи і причта про воду	10
Третий Інтернаціонал і його істор. значінє	5
Межи людиною та машиною	5
Фармер і робітник	5
Диктатура пролєтаріяту	5
Хто такі комуністи і чого вони хочуть	5
Три Інтернаціонали	5

Замовлення шліть на адресу:

NOWYJ SWIT

Box 1092, Montreal, Canada.

КОЖНИЙ

робітник і фармер повинен читати й ширити часопис

„УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ"

що виходить в Вінніпеґу три рази на тиждень і коштує лише 4 доляри на рік.

"UKRAINIAN LABOR NEWS"

Cor. Pritchard & McGregor Sts., Winnipeg, Man.

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ

робітничий журнал на цілій американській землі, це

"РОБІТНИЦЯ"

що виходить два рази в місяць у Вінніпеґу.

'РОБІТНИЦЯ" друкує цікаві наукові статті, написані в найбільш зрозумілий спосіб, гарні оповідання, вірші, новини з цілого світа, освітні статті, гуморески і т. д.

"РОБІТНИЦЯ" має власних кореспондентів в ріжних містах Европи, Галичини, і Радянської України.

"РОБІТНИЦЯ" в кожному числі містить багато цікавих фотографій та артистичних картин, як ніяке инше українське видавництво.

,'РОБІТНИЦЯ" є найбільш розповсюдненим і найдешевшим видавництвом.

Передплатіть собі цей корисний журнал, що цікавий так для робітниць, як і для робітників.

Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц. Поодиноке число 10 центів.

Адреса: THE WORKINGWOMAN

Cor. Pritchard and McGregor Streets, Winnipeg, Man.

ФАРМЕРІ! ЧИТАЙТЕ СВІЙ ЧАСОПИС

'ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ' Виходить що тижня, кожної середи у Вінніпеґу

Передплата виносить: на рік $2.00; на півроку $1.00

"Фармерське Життя" поміщує дуже цікаві вісти з фармерського, селянського й робітничого і орґанізаційного та просвітного руху у всіх країнах, новини про найважніші світові події, цікаві статі, наукові розвідки, дописі, поради і все те що фармерам треба знати. — Ще нині пишіть:

FARMER'S LIFE

Cor. Pritchard & McGregor, Sts., Winnipeg, Man.

ОСВІТА ПРАЦЮЮЧИХ

Нарис Економічної Ґеоґрафії, з 44. мапами	60
Календарі "Новий Світ" з р.р. 1917-18	60
Підземне Царство, з 65 образками	50
Практична Утопія	50
Проти Смерти, оповідання М. Ірчана	50
В Бур'янах (М. Ірчана) . . .	50
Царська Росія і українська справа	50
Робітничий й Гуморист. Календарі з 1913.	50
Нарис передісторичних подій, з 30 обр.	40
Ілюстрований Альманах "Новий Світ"	40
Місто в небезпеці, переклад з французького	40
Літературно-Науковий Ілюстр. Збірник	40
Ілюстрована Робітнича Читанка	35
Що є в Біблії? і християнство перед Христом	30
Розвиток людства, з 4 обр.	25
Як повстав світ? і Старий Завіт, з 22 обр.	20
Соціялізм а релігія	15
Смерть Франка, поема В. Бобинського	10
Біблія капіталіста	10
Чому позичали віру	10
Інквізиційні суди	10
Жінка і соціяльне питання	10
З Історії Соціялізму, з 4 образками	10
Робітнича Читанка, часть II.	10
Відокремлення Галичини	10
Велике Місто, поезії М. Тарновського	10
Важне питання	5

(Вартість цих книжок **$8.00**) Разом за **$4.00**

Книгарням і кольпортерам значний опуст

Великі ілюстровані катальоґи даром.

Щé нині пишіть на адресу:

NOWYJ SWIT
BOX 1092
MONTREAL. QUE , CANADA.

ЧИТАЙТЕ!

НАРИС ПЕРЕДІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ
30 ілюстрацій
Напис. О. Курцій
Ціна 40п.
3 за 95п. 6 за $1.85

ЯК ПОВСТАВ СВІТ?
і
СТАРИЙ ЗАВІТ
22 ілюстрації
Ціна 20п.: 3 за 50: 6 за 95: 12 за $1.75

117

Червень 1928 10 центів

НОВИЙ СВІТ

Вольтер

В ЦІМ ЧИСЛІ:

ВОЛЬТЕР (З ПРИВОДУ 150-ЛІТТЯ ЙОГО СМЕРТИ)
80-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ
ДЛЯ ЗДОРОВЛЯ ДІВЧАТ
КУЛЬТУРА СЕРЕДНІХ ВІКІВ
МОНІСТИЧНА ПРОПОВІДЬ ПРО МОЛИТВУ
ОСТРОВ ПРИНЦА ЕДВАРДА
ДО 375-ИХ РОКОВИН СМЕРТИ РАБЕЛЄ